De VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN
DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Aanpak aanbevelingen Parlementaire Onderzoekscommissie PFAS/PFOS

Samenvatting
De Parlementaire Onderzoekscommissie PFAS/PFOS deed 69 aanbevelingen aan de Vlaamse Regering. Het rapporteringsdocument in bijlage geeft aan hoe deze aanbevelingen vanuit de beleidsdomeinen Omgeving en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin worden opgenomen.

De fiches en de aanpak die eruit voortvloeit moeten leiden tot een meer geïntegreerd beleid van de overheid voor de omgang met gevaarlijke chemische stoffen. Dit beleid mag niet beperkt blijven tot de groep van PFAS-verbindingen maar dient ruimer opgevat voor het geheel van zeer zorgwekkende stoffen in lijn met het Europees beleid.

I. Situering

Op 30 maart 2022 presenteerde de Parlementaire Onderzoekscommissie PFAS/PFOS (hierna 'de Onderzoekscommissie') haar definitief rapport, met daarin 69 aanbevelingen die ervoor moeten zorgen dat de overheid een adequate aanpak ontwikkelt voor de omgang met gevaarlijke chemische stoffen en een herhaling van de problematiek in Zwijndrecht vermijdt. Een aanpak die moet voorkomen dat nieuwe verontreiniging ontstaat en waarborgt dat de bestaande verontreiniging adequaat wordt opgenomen.

De Vlaamse Regering neemt deze aanbevelingen zeer ernstig en stelt met deze mededeling een plan van aanpak voor om invulling te geven aan en te rapporteren over de aanbevelingen.

Per aanbeveling zal in aparte fiches de aanpak beschreven worden als ook de stand van zaken en de te vermelden knelpunten. De fiches worden gebundeld in een rapporteringsdocument dat de bijlage vormt van deze mededeling.

Dit rapporteringsdocument zal regelmatig geactualiseerd worden om over de voortgang te rapporteren en communiceren aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

Het plan van aanpak is niet statisch, omdat (wetenschappelijke) inzichten en maatschappelijke verwachtingen rond deze problematiek voortdurend bijgesteld worden.
De fiches en de aanpak die eruit voortvloeit moeten leiden tot een **meer geïntegreerd beleid van de Vlaamse overheid voor het geheel van zeer zorgwekkende stoffen** en mag daarom niet beperkt blijven tot de groep van PFAS-verbindingen alleen.

II. Kernboodschap Onderzoekscommissie

Het rapport van de Onderzoekscommissie omvat een aantal kernboodschappen met als rode draad de verbetering van de wisselwerking binnen de overheid en de betere coördinatie van de aanpak van nieuwe soorten verontreiniging.

Inzetten op **wisselwerking binnen de overheid is essentieel,** tussen beleidsdomeinen, over bestuursniveaus heen tot en met het internationale luik. Specifiek het Europees beleid is onontbeerlijk om te kunnen slagen. De Onderzoekscommissie wijdt hier dan ook verschillende aanbevelingen aan.

De Onderzoekscommissie hamert niet alleen op de samenwerking tussen administraties, de wisselwerking tussen de administratie en het **politieke niveau** krijgt eveneens heel wat aandacht.

Communicatie naar andere stakeholders, zoals bijvoorbeeld omwonenden en milieuverenigingen zijn een belangrijk onderdeel van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie. Diverse aanbevelingen dringen aan op volledige transparantie door bedrijven waarbij bedrijven ook effectief verantwoordelijk en aansprakelijk worden gesteld voor de verontreiniging, en de gevolgen van de verontreiniging, die zij veroorzaakt hebben. Hier verwachten we van de bedrijven om m.b.t. chemische stoffen het principe 'Safe by Design' te hanteren – zowel naar milieu, natuur als gezondheid:

Er kan niet voorbijgegaan worden aan het belang van een zeer intense samenwerking **tussen de luiken milieu (bodem, water, lucht, …), natuur en gezondheid**, zowel in de structuren als doorheen de instrumenten (bv. vergunningverlening, risicoanalyse, …).

Ten slotte is een consequent gebruik van een **eenvormig begrippenkader voor het beleid** belangrijk. Een Vlaamse definitie voor het begrip zeer zorgwekkende stoffen is essentieel om het werkgebied af te bakenen. Er moet bijvoorbeeld een traject opgestart worden om te komen tot een **uniforme stofbenaming** die minstens het CAS-nummer vermeldt.

Deze kernboodschappen hebben geleid tot een set van aanbevelingen die gegroepeerd kunnen worden **rond 7 thema's:**

1. Beleidsontwikkeling
2. Beleidsuitvoering
3. Beleidsevaluatie
4. Operationeel
5. Onderzoek naar effecten op milieu en gezondheid
6. Personeel
7. 3M

III. Rapport Onderzoekscommissie en versterkte PFAS werking

Het rapport van de Onderzoekscommissie kan niet los gezien worden van de versterkte PFAS werking die aanvang nam reeds voor de opstart van de Onderzoekscommissie.
De aanstelling van de PFAS-Opdrachthouder midden juni 2021 zorgde voor een verdieping van de wetenschappelijke kennis en verbetering van de uitwisseling van informatie tussen de overheden. In

navolging van de no regret-maatregelen was er nood aan een snelle respons om de dringendste uitdagingen aan te pakken (het vervolledigen van het toetsingskader met hieraan gekoppeld een handelingskader, de omgang met de productiesite van 3M in Zwijndrecht, het in kaart brengen van PFAS-risicolocaties en het ambtshalve bijstellen van de lozingsnormen voor PFAS de vergunningen en het meten van de belasting in het milieugezondheidskundig aandachtsgebied rond de 3M-fabriek). Hierdoor verhoogde de intensiteit van samenwerking tussen de betrokken experts van alle gewestelijke en federale administraties.

Gespiegeld aan de hotspotwerking in milieugezondheidskundige aandachtsbieden zoals Menen, Gentse Kanaalzone, Hoboken, Beerse, Genk-Zuid, … vormt de werking rond de opdrachthouder de **blauwdruk** om de versterkte samenwerking en afstemming tussen de experts verder vorm te geven. Onder impuls van een ruime ambtelijke **expertengroep** werden concrete resultaten neergezet op vlak van onderzoek, communicatie en beleid, door verbeterde samenwerking en uitwisseling van data. Hierbij steunend op de inhoudelijk (beleids)wetenschappelijke ondersteuning van VITO, Steunpunt Milieu en Gezondheid, KULeuven, het PIH, ILVO, INBO, de partnerorganisatie Milieugezondheidszorg, de MMK's van de Logo's, RIVM, Sciensano, …

Binnen de werking van de opdrachthouder werden **op korte termijn belangrijke stappen gezet**. Op basis van de beschikbare Vlaamse en internationale data, internationale kaders en kennisplatformen, werd een realistisch voorstel uitgewerkt om de blootstelling in Vlaanderen en de verdere verspreiding van de PFAS-verontreiniging zoveel mogelijk te beperken. Dit **tijdelijk handelingskader** bevat voorstellen voor nieuwe toetsingswaarden voor bodem, grondverzet, bodemverbeteraars, grondwater, drinkwater, afvalwater, bemalingswater, oppervlaktewater, zwem- en recreatiewater en lucht. De wettelijke verankering van dit tijdelijk handelingskader wordt momenteel uitgewerkt. Dit werd aangevuld door gezondheidskundige risicoanalyses van milieudata, een bevolkingsonderzoek naar PFAS in bloed, en hieraan gekoppelde risicocommunicatie.

Op 6 juli 2022 kondigde minister Demir het akkoord aan dat de Vlaamse Regering heeft gesloten met chemiebedrijf 3M rond de aanpak van de PFAS-verontreiniging in een ruime straal rond de fabriek in Zwijndrecht. Met een investeringsbedrag van 571 miljoen euro is dit een van de meest omvangrijke compensatieregelingen die al in Vlaanderen werden onderhandeld voor gelijkaardige vervuiling.

IV. Rapport Onderzoekscommissie in de context van breder lopende beleidstrajecten

De aanbevelingen rond **handhaving** zijn in een apart hoofdstuk van het parlementair rapport opgenomen. Het maatschappelijk belang van slagkrachtige en gecoördineerde omgevingshandhaving is de afgelopen jaren en maanden alleen maar toegenomen als gevolg van verschillende specifieke dossiers of fenomenen, waaronder niet in het minst het PFAS-dossier. Ruim voor de Onderzoekscommissie haar aanbevelingen formuleerde maakten de inspectiediensten zelf reeds werk van voorstellen en decreetswijzigingen die de samenwerking en informatiedeling optimaliseren. Tegelijkertijd werd de **studieopdracht** gelanceerd inzake **'onderzoek van scenario's voor de stroomlijning van inspectiediensten binnen het beleidsdomein Omgeving'**. Deze studie vormt de voorbereiding voor de actie die in het Vlaams Regeerakkoord en de Beleidsnota Justitie en Handhaving werd opgenomen om een beperkt aantal inspectiediensten met een vergelijkbare opdracht in een (proef)project samen te voegen. De bevindingen van deze studie zijn klaar en bevatten de bouwstenen voor een betere samenwerking. Verder is ook de **wisselwerking tussen beleid/regelgeving, onderzoek/monitoring en handhaving** cruciaal. Audit Vlaanderen heeft deze wisselwerking in de **systeemaudit handhaving** in kaart gebracht en aanbevelingen geformuleerd. Ook deze (ontwerp)aanbevelingen zullen worden geïmplementeerd in samenlezing met de aanbevelingen van de Onderzoekscommissie.

De Onderzoekscommissie deed verschillende fundamentele aanbevelingen voor de **vergunningverlening**. Ze oordeelde dat **kwalitatieve adviesverlening** onontbeerlijk is om tot een goede vergunning te komen. In het begin van de legislatuur startte een grondige **evaluatie van de**

omgevingsvergunning die uitmondde in de conceptnota evaluatie omgevingsvergunning. Naar aanleiding hiervan wordt het decreet omgevingsvergunningen geoptimaliseerd. De aanbevelingen van de Onderzoekscommissie worden ook in dit traject betrokken. Zo worden de aanbevelingen ruimer bekeken dan enkel vanuit PFAS-invalshoek. De PFAS-invalshoek heeft aangetoond hoe belangrijk het is in de omgevingsvergunningen uit te gaan van gezondheidsgebruiksruimte op gebiedsniveau ter ondersteuning van de vergunningverlenende overheden. Gestoeld op de inzichten van ECHA en de WHO dient het 'Zeer Zorgwekkende Stoffen'-beleid een hoeksteen te worden in de bedrijfsvoering, en het vergunningenbeleid. Evenzo vormen milieumonitoring en gezondheidssurveillance gecombineerd in gezondheidsimpactanalyses het fundament voor een effectief preventief gezondheidsbeleid milieugezondheidszorg, en een basis die kan meegenomen worden in omgevingsbeleid en population health management (cf. de WHO: Health in all Policies).

De Onderzoekscommissie onderzocht ook het aspect **milieueffectrapportage (MER)**. De aanbeveling die hieruit voortvloeit wordt ook in een lopend traject rond modernisering MER betrokken.

V. Verder traject

Het rapport van de Onderzoekscommissie betekent een belangrijke mijlpaal. Het **bevat aanbevelingen** die **onmiddellijk** (verder) kunnen worden opgenomen en aanbevelingen die **meer voorbereiding** vergen. Dit wordt voor de verschillende aanbevelingen verder geduid in rapportering als bijlage bij deze mededeling.
Twee clusters aanbevelingen zijn bijzonder omvattend en vergen meer tijd om volledig uit te werken. Het gaat om de aanbevelingen m.b.t. (1) het PFAS actieplan en (2) de oprichting van een kennishub.

i. PFAS actieplan

Het PFAS actieplan dient de aanpak samen te brengen rond alle verschillende luiken om tot een gecoördineerde aanpak te komen. De Onderzoekscommissie beveelt daarom aan dat het actieplan minstens bepalingen bevat: voor PFAS-metingen in alle milieucompartimenten (lucht, bodem, water), het bepalen van historische en actuele bronnen van PFAS-emissies en de diverse blootstellingsroutes, het bepalen van meetmethoden en een normenkader, het onderzoek naar saneringstechnieken, het tegengaan van schadelijke vervangproducten, en de wijze van opvolging van PFAS-verspreiding bij de bevolking en de gezondheidsrisico's verbonden aan PFAS-blootstelling en -belasting.
De afgelopen maanden werden bijzonder veel van deze maatregelen opgestart. Dit zal in het najaar worden samengebracht in het PFAS actieplan.

Om de hierboven reeds aangekondigde verbreding aan te geven is het de bedoeling om nadien ook verder te evolueren naar globale aanpak zeer zorgwekkende stoffen.

ii. Kennishub- ontwikkelen langetermijnvisie zeer zorgwekkende stoffen

De vraag van de Onderzoekscommissie tot uitbouw van een kennishub (aanbeveling 39-40-41) waarin de luiken onderzoek, beleid en data nauw op elkaar worden afgestemd, wil de Vlaamse overheid aangrijpen om te komen tot een geïntegreerde langetermijnvisie op een Vlaams beleid rond zeer zorgwekkende stoffen.

Deze visie moet de volledige beleidscyclus omvatten. Ze richt zich tot het **beperken van de emissie** naar de omgeving en het **verkleinen van risico's** voor milieu en gezondheid door zeer zorgwekkende stoffen (gevaar x blootstelling x gezondheidsimpact). De link met het **beperken van het gebruik** van zeer zorgwekkende stoffen (inclusief substitutie) wordt daarbij niet uit het oog verloren. Net zomin worden gezondheidsbescherming, gezondheidspromotie en ziektepreventie uit het oog verloren: het Zeer Zorgwekkende Stoffenbeleid vormt hierdoor een onderdeel van population health management.

Aan een kennishub Omgeving en Gezondheid wordt vorm gegeven d.m.v. meerdere samenwerkingstrajecten tussen verschillende entiteiten. Te vermelden is o.a. de nauwe samenwerking tussen beleidsdomeinen omgeving en gezondheid bij de opmaak van het hierboven vermelde PFAS-actieplan dat eind dit jaar op de VR zal komen en de opstart (begin 2023) van de hub Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) met een geformaliseerde netwerkstructuur tussen de verschillende entiteiten.

De lopende nauwe samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en entiteiten van de Vlaamse overheid in het kader van de werkzaamheden van de opdrachthouder, zal worden ingebed in de reguliere werking van de Vlaamse overheid. Samen met de opdrachthouder wordt er vanuit de beleidsdomeinen WVG en OMG werk gemaakt van een structurele inbedding van deze samenwerking en van een verbreding ervan naar Zeer Zorgwekkende Stoffen (= Hub ZZS). Dit zal vanaf 2023 leiden tot een geformaliseerd netwerkstructuur die:

- Een **overkoepelende visie** ontwikkelt
- **Informatie laat doorstromen** naar al de relevante actoren
- **Onderzoek, monitoring en data** coördineert
- Nieuwe **kennis vertaalt** naar beleid
- Gepast, preventief en snel reageert op (onverwachte) **uitdagingen**/inzichten
- Potentiële **probleemsituaties** herkent
- **Afgestemde acties** plant
- **Taken en verantwoordelijkheden** afbakent
- **(inter)nationale** informatie-uitwisseling/samenwerking uitbouwt (in belangrijke mate via bestaande structuren)
- Werkt met de **aanbevelingen van de Onderzoekscommissie** inzake ZZS

Jaarlijks zal er vanuit dit project geïntegreerd gerapporteerd worden over de voortgang van het PFAS-actieplan en de samenwerking rond Zeer Zorgwekkende Stoffen met steeds ook verwijzingen naar de aanbevelingen van de onderzoekscommissie.

Zowel het PFAS actieplan als een visienota Zeer Zorgwekkende Stoffen wordt aan de Vlaamse regering voorgelegd eind 2022.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Hilde CREVITS

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR